

УЧИТЕЛЯТ – ГЕРОЙ В ЦЕНТЪРА НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА РЕФОРМА (ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА СПЕЦИАЛИСТА)

Лилия Стоянова

СОУ „Кузман Шапкарев“ – Благоевград

Резюме. Авторът представя професионално мнение по проектозакона за народната просвета от 2016 година. Разгледани са ключовите компетентности, които са дефинирани, политиките, гарантиращи равнопоставеност и повишаване на качеството. Коментирана е също и новата трудова характеристика на длъжността учител.

Keywords: opinion, Law on Public Education, key competences, new teacher's job description

Новият закон не чука на нашата врата! Той влезе в нашите домове като очакван, но не от всеки канен гост. Той не пита! Той разпорежда! Неговите текстове не са пожелателни. Те са императивни. А езикът на правото гласи: „Незнанието не оправдава незнаещия!“.

Законът е факт! Реформата – предстои! ТОЙ е на книга, ТЯ е процес!

Този сложен многопластов процес не може да се осъществи нито за ден, нито за два. Той е непредсказуем, защото се работи с човешка материя. Най-трудно се работи с хора, а учителската професия е тази, чиито резултати идват след години! Реформата в предучилищното и училищното образование цели да осигури на младото поколение образование, насочено към постигане на неговото интелектуално, емоционално, социално, духовно-нравствено и физическо развитие, към формиране на редица ценности и компетентности (чл. 5, ал. 1), необходими за изграждане на активни личности, готови за пълноценно реализиране в обществения живот.

В контекста на Европейската и Националната квалификационна рамка излязоха на преден план ключовите компетентности като доказана способност за използване на знания, умения и личностни, социални и/или методологични дадености в работни или учебни ситуации и в професионално и личностно развитие.

Ключовите компетентности, дефинирани в чл. 77, ал. 1 – ЗПУО и чл. 2, ал. 1 – Наредба №5/30.11.2015 г. за общообразователната подготовка, са:

1. компетентности в областта на българския език;
2. умения за общуване на чужди езици;
3. математическа компетентност и основни компетентности в областта на природните науки и на технологиите;
4. дигитална компетентност;
5. умения за учене;
6. социални и граждански компетентности;
7. инициативност и предприемчивост;
8. културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество;
9. умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт.

Целите на Европейската квалификационна рамка имат своята история по дългия и труден път на трудовата миграция, докоснал пряко или косвено хиляди български семейства. Признаването и валидирането на компетентностите се оказа основният двигател на четирите свободи – свободно движение на стоки, услуги, капитали и хора. Двете основни цели на ЕКР: насърчаване на мобилността на гражданите между отделните страни и улесняване на тяхното обучение през целия живот, поставиха нов фокус в образователните политики. Работната сила в България се нуждае от ключови умения, необходими за нейната реализация в XXI век. Те се дефинират като познавателни, социално-емоционални и технически.

Резултатите от националното панелно проучване в България (BLISS) през 2016 година довеждат до важни последствия за образователната политика, обособени в три приоритетни области

Осигуряване на по-голяма равнопоставеност

– Задължително и достъпно ранно образование

– Ранно включване на бедните, уязвими и маргинализирани групи

Подобряване на качеството

– Учебна програма и материали

– Стандарти за учителите и квалификация

Подобряване на отчетността и съответствието на потребностите

– Автономия на училищата и университетите

– Държавни университети

– Ангажиране на работодателите в професионалните училища и университетите

– Наличие на информация за пазара на труда

Естественият ход за подобряване качеството на образователния продукт в трудния процес на реформата е обвързан с една ключова фигура – българския учител! Учителят герой очаква своя професионален профил. Той обмисля квалификационните си кредити и планира своето професионално развитие. До неговото рамо, а не срещу него, стои новият му партньор – ученикът!

Очакванията от българския учител са космополитни. Той е в центъра на промяната и от него зависи сложният механизъм на реализацията на образователните политики.

Десетте най-важни негови характеристики могат да го определят като:

1. Високо квалифициран – притежаващ солидна основа от научни теоретико-практически знания, умения и компетентности, с които може да осигури високо качество на преподаване за постигане целите на образователно-възпитателния процес; умеещ да планира не само годишното си разпределение, но и личното си време в посока професионално израстване, отнасящ се сериозно към предварителната подготовка в краткосрочен и дългосрочен план, поставящ ясни и точно формулирани цели и умеещ да ги операционализира според особеностите на урока, нивото на подготвеност на класа и потребностите на учениците.

2. Мотивиран да повишава квалификацията си с оглед националните приоритети в „Стратегията за учене през целия живот“, стоящ далеч от рутината, креативен и търсещ посока не само на собственото си развитие, но и на всеки ученик; включващ се активно не само в урочната, но и в извънурочната дейност не само по предмета, по който преподава, но и на образователната институция като цяло; превръщащ активността на учениците в осъзната необходимост за академичното им израстване.

3. Емоционално интелигентен – умеещ да контролира емоциите си, познавайки се, да разбира ученици, родители и колеги и да предотвратява и управлява възникването на конфликти, да решава проблемни ситуации, да се справя с агресията и насилието с превантивни мерки, емпатичен, умеещ „да влиза в обувките на другия“, да бъде съпричастен и благоразположен към проблемите на хората.

4. Притежаващ комуникативни умения в невербалната и писмената комуникация: използващ адекватни езикови и неезикови средства за изразяване (богата, точна и изразителна реч), чрез които да ангажира вниманието на учениците; формулиращ ясни, достъпни и разбираеми въпроси.

5. Високо хумен – притежаващ морални и личностни качества, достойни за подражание, подкрепящ и търсещ изразяването на лично мнение дори когато то е различно от утвърдените и приети гледни точки; осъществяващ във висока степен възпитаваща дейност в духа на общочовешки ценности, утвърждаващ атмосфера на доверие и толерантност; даващ личен пример чрез уравновесеност на поведенчески и емоционални изяви, внушаващ авторитет, респект и уважение.

6. Новатор и компютърно грамотен – с възможности за приложение на интерактивни методи на преподаване и осигуряване на взаимодействието на всички фактори на интерактивната образователна среда, създаващ по-интересни, по-оригинални и по-креативни и иновативни практики като основа за развитие на

ефективен учебен процес (гарантиране трайност на знанията, развитие на въображението и засилване на познавателната дейност, стимулиране процесите на запомняне и възпроизвеждане чрез предметно-образната памет и др.).

7. Гъвкав при умелото съчетаване на административни задължения съгласно ДОС и свободата на преподаване, произтичащи от нуждите на днешните деца и ученици; прилагащ във висока степен разнообразни интерактивни методи на преподаване във всички аспекти на урока, съчетаващ подходящи методи на обучение и владеещ богат арсенал от интерактивни техники; притежаващ умения за презентирание на учебното съдържание чрез достъпни и логични, ясни и разбираеми обяснения.

8. Професионално отговорен за реализиране на държавната политика в българското образование, изискванията и дейностите за развитие на ключовите компетентности, прилагащ индивидуален и диференциран подход в обучението, умеещ да създава подкрепяща среда, задаващ въпроси с различна трудност.

9. Познаващ изискванията за оценяване съгласно действащата нормативна уредба и използващ ефективни и разнообразни форми на проверка и оценка, самооценяване и взаимно оценяване, съобразени с коефициента на тежест при определяне на срочната и годишната оценка, стремящ се оценките да са обективни и добре аргументирани (да се получава информация за ученическите потребности).

10. Социално адаптиран – получаващ социалното одобрение на обществото като движещ фактор за утвърждаване авторитета на образователната институция, в която се реализира професионално, стремящ се към непрекъснато самоутвърждаване и личностна реализация, носещ собствена харизма, интелигентност, обаяние и магнетизъм, притежаващ най-силната референтна власт.

Българският учител го може! Затова е ГЕРОЙ!!!

THE TEACHER – A HERO IN THE CENTER OF THE EDUCATIONAL REFORM (THROUGH THE EYES OF THE SPECIALIST)

Abstract. The author presents professional opinion on the draft of the law on Public Education from 2016. They were discussed the key competencies that are defined in the draft, new policies for equality and improving quality. Commented is also new job description of the teacher.

✉ **Dr. Liliya Stoyanova**
„Kuzman Shapkarev“ High School
Blagoevgrad, Bulgaria
E-mail: lilis_48@hotmail.com